

AGNIESZKA ŁUCZYŃSKA

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi
Wydział Sztuk Scenicznych, Instytut Choreografii i Techniki Tańca

Zajęcia grupowe a kształtowanie indywidualności studentów specjalności choreografia i musical

STRESZCZENIE:

Artykuł sygnalizuje występowanie problemu, z jakim mierzy się nauczyciel akademicki podczas zajęć grupowych na kierunkach artystycznych. Kształtowanie się indywidualności oraz świadomości artystycznej jest procesem długim i złożonym, na który w znaczący sposób wpływa relacja pomiędzy osobowościami nauczyciela i studenta, czy użycie dostosowanych do sytuacji narzędzi motywacyjnych. Czy jednak taki proces ma szansę urzeczywistnić się przy realizacji zajęć w formie zbiorowej? Od jakich czynników jest zależny? Na czym może polegać proces samoodkrywania studenta w takich warunkach? Autorka przedstawi swoje obserwacje na podstawie doświadczeń wyniesionych z pracy ze studentami specjalności choreografia i musical w łódzkiej Akademii Muzycznej.

SŁOWA KLUCZOWE:

indywidualizacja, praca w grupie, rola nauczyciela, kształtowanie osobowości artystycznych.

Studenci, którzy rozpoczynają studia w wyższych szkołach artystycznych nierzadko mają nadzieję pracować w przyszłości jako niezależni artyści, realizujący i otrzymujący liczne propozycje udziału i twórczego spełnienia w ciekawych projektach artystycznych, czy w profesjonalnych produkcjach. Wyobrażenia te często oparte są na fascynacji zawodowymi osiągnięciami idoli – artystów z całego świata, wyróżniających się osobowości artystycznych w danej dziedzinie sztuki.

Jednak często zdarza się, że wyobrażenia to jedno, a rzeczywistość – to drugie. I choć stwierdzenie to zdaje się mieć wydźwięk pejoratywny i deprymujący, to nie musi tak być. Łączenie cech osobowości charakterystycznych dla „duszy artystycznej” z cechami człowieka pewnie i świadomie stąpającego po ziemi, wydaje się być mieszanką idealną. Określanie sobie własnych celów, zarówno tych dalekosiężnych, jak i bliższych, które do nich prowadzą, czy planowanie własnego rozwoju i wyznaczanie zadań, to niezwykle ważne umiejętności w każdej dziedzinie życia, tym bardziej zawodowego. Natomiast podjęcie studiów w celu rozwoju osobistego w pożądanym kierunku to znaczący krok ze strony młodego człowieka, ale i niemałe oczekiwania w stosunku do efektów będących rezultatem podjętej decyzji. Z tych oczekiwań zdają sobie również sprawę nauczyciele akademicy, którzy przez kolejne semestry nauki uczestniczą w procesie rozwoju studenta. Tu nie ma znaczenia, czy zajęcia obejmują cały czas studiów, czy tylko określony programem okres.

Uczelnie muzyczne

Oferowane przez uczelnie artystyczne kierunki adresowane są do osób ze szczególnymi predyspozycjami i uzdolnieniami. Podjęcie nauki możliwe jest dopiero po uzyskaniu pomyślnego wyniku z wieloetapowych przesłuchań, czy egzaminów, a ze względu na ograniczoną liczbę miejsc są w rezultacie dostępne wybranym. Można więc wskazać na elitarny charakter uczelni artystycznych, w tym akademii muzycznych. Ich cechą charakterystyczną jest zindywidualizowany proces nauczania, umożliwiający bezpośredni, osobisty kontakt ucznia z pedagogiem. Tak na przykład funkcjonują cenione kierunki jak instrumentalistyka, wokalistyka, kompozycja. Tymczasem, w odpowiedzi na potrzeby rynku zawodowego, oferta uczelni poszerza się o nowe specjalności.

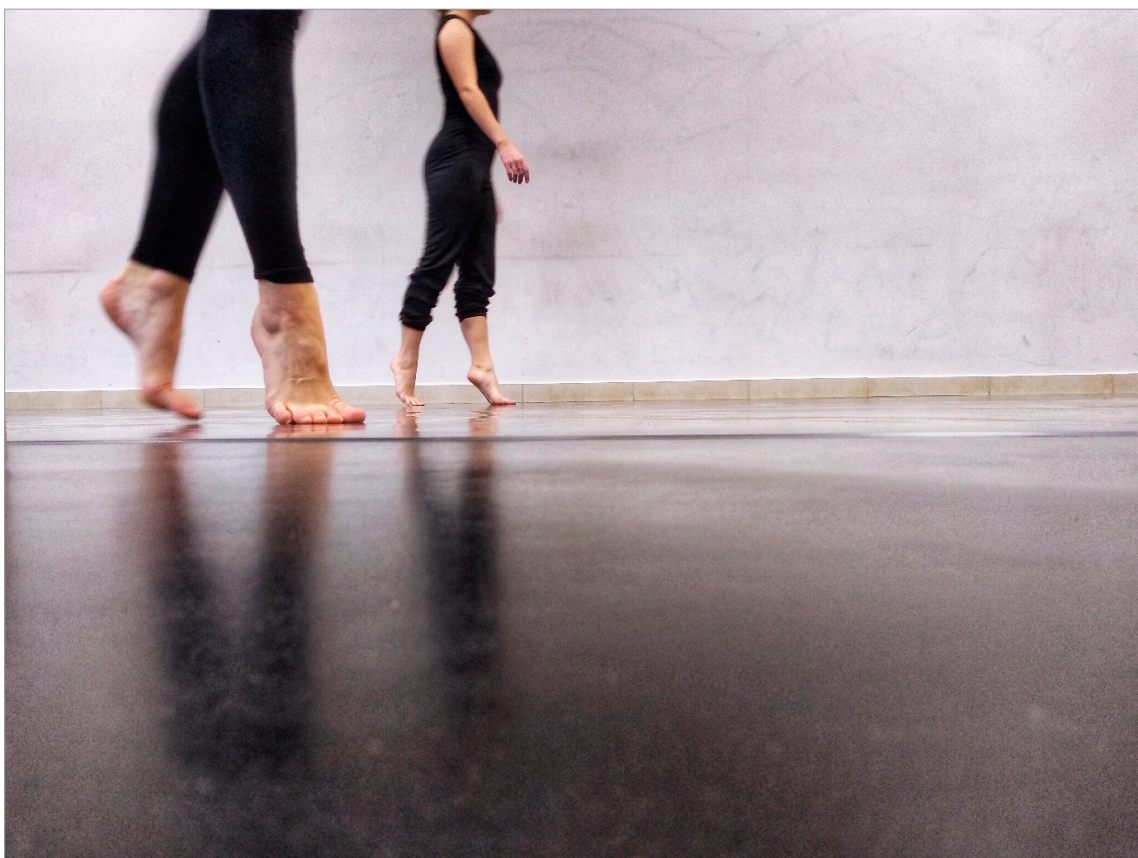
W Akademii Muzycznej w Łodzi otworzono w ostatnich latach takie kierunki, jak choreografia i techniki tańca, czy musical. W tych przypadkach realizacja dużej części programów nauczania odbywa się w formie zajęć zbiorowych. W związku z tym postawić można hipotezę, że kształtowanie indywidualności artystycznych w takich warunkach wymaga innego podejścia. Potwierdzają to obserwacje dokonane na podstawie doświadczeń wyniesionych z pracy ze studentami choreografii i technik tańca oraz musicalu na Wydziale Sztuk Sceniczných łódzkiej Akademii Muzycznej. Z uwagi na specjalizację autorki temat zostanie przedstawiony w odniesieniu do zajęć z dziedziny tańca prowadzonych na wyżej wymienionych specjalnościach. Stanowi to jednak jedynie punkt wyjścia dla podjęcia analiz, a sama idea ma szansę być swobodnie transponowana na inne dziedziny artystyczne.

Indywidualizacja nauczania

Bezapelacyjnie zasady indywidualizacji kształcenia nie trzeba nikomu przedstawiać, a na jej temat literatura jest bardzo obfita. Jednocześnie warto nadmienić, że wiele przeprowadzanych badań wykazuje, że w praktyce zastosowanie jej przez nauczycieli (na różnych etapach procesu edukacji) wciąż sprawia problemy, a nawet rezygnują oni z takiego podejścia w nauczaniu. Jedną z definicji zagadnienia sformułował Tadeusz Lewowicki, wskazując, że jest to „uwzględnienie w systemie dydaktyczno-wychowawczym różnic indywidualnych między uczniami i stosowanie takich zabiegów pedagogicznych, które przy uwzględnieniu owych różnic, sprzyjają maksymalnemu rozwojowi osobowości uczących się” [Lewowicki 1977, s. 7]

Jednocześnie warto przyrzeć się tematowi nie tyle idealistycznie, ile racjonalnie. Takie rozważania zawiera na przykład w swoim raporcie Krzysztof Konarzewski [Konarzewski 2011]. Skoro każdy człowiek jest inny, to każdy wymaga innego sposobu podejścia, użycia innych oddziaływań kształcących. Takie podejście mogłoby sugerować, że należałoby opracować tyle indywidualnych metod do wykorzystania przez nauczyciela, ile jest niepowtarzalnych jednostek. To już natomiast byłoby wymaganiem utopijnym. Na szczęście, jak wskazuje autor, jednostki mogą różnić się między sobą, a mimo to rozwijać się pod wpływem takich samych oddziaływań.

Prześledźmy teraz, jak indywidualizacja realizowana jest w praktyce podczas pracy ze studentami w ramach zajęć z tańca.

Zdj. 1. Studenci choreografii i technik tańca podczas zajęć (fot. Martyna Wójcik)

Cele kształcenia

W toku studiów studenci omawianych kierunków kształcą się m.in. w zakresie tańca współczesnego, klasycznego, jazzowego, czy nowoczesnego. Głównym założeniem tych zajęć jest doskonalenie umiejętności ruchowych, opanowanie różnych technik tanecznych, operowanie szerokim wachlarzem wypowiedzi za pomocą ruchu. W trakcie realizacji kolejnych ćwiczeń studenci uczą się zastosowania różnych form tańca, jak na przykład wspomnianych elementów tańca nowoczesnego, czy tańca jazzowego, do realizowanego zadania choreograficznego będącego częścią scenicznej formy estradowej czy musicalowej.

W ramach wymienionych przedmiotów obejmujących różne techniki tańca student otrzymuje wiedzę teoretyczną oraz praktyczną z zakresu danej formy tańca. W warstwie teoretycznej poznaje historię tej formy, sylwetki twórców oraz terminologię i podstawowe zasady, jakimi się ona kieruje. Podczas ćwiczeń praktycznych zdobywa i rozwija umiejętności wykonywania podstawowych i zaawansowanych elementów techniki ruchu, rozwija świadomość ciała i uczy się używania aparatu ruchowego w sposób ekonomiczny i bezpieczny. Wszystkie te zdobycze mają z kolei wpływ na poziom realizacji wszelkich zadań choreograficznych i scenicznych, precyzję i swobodę wykonawczą. Zajęcia przygotowują do współdziałania z innymi artystami w różnych zespołach wykonawczych i profesjonalnej prezentacji własnych umiejętności na scenie.

Jednocześnie z wyżej opisanym rozwojem warsztatu tancerza, czy artysty scen muzycznych, przebiega proces kształtowania się artystycznej świadomości studenta, czemu także powinien poświęcać uwagę nauczyciel. Jest to jednak utrudnione ze względu na zbiorną formę zajęć.

Zajęcia zbiorowe też mają atuty

W pracy choreograficznej zdarzają się nierzadko nieoczekiwane sytuacje, których nie da się uniknąć czy ukryć przed oczami widza, na przykład konieczność wyeliminowania rekwizytu, czy zmiany kostiumu podczas koncertu. Wówczas jednym ze sposobów jest zrobienie z tego elementu atutu, czasem wręcz wyeksponowanie go. Analizując zatem występujące czynniki, charakterystyczne dla zajęć grupowych, można z pewnością wskazać kilka istotnych walorów, jakie za sobą niosą.

Za atut uznać możemy z pewnością grupową motywację i mobilizację do osiągnięcia jakiegoś celu. Wsparcie, czy sama świadomość obecności osób zmagających się z podobnym problemem, daje często poczucie bezpieczeństwa, oddala strach przed niepowodzeniem, czy bezradnością. Wspólna aktywność i poczucie odpowiedzialności za indywidualne działania, rzutujące na pracę całej grupy wpływają na poprawę systematyczności i koncentracji uwagi oraz rozwijanie umiejętności organizacji pracy poszczególnych osób, a także pomagają określać i weryfikować ich rolę w grupie.

Takie wspólne działania to również wspólna okazja do konfrontacji cech osobowości każdego studenta z innymi osobowościami. Znaczna ilość różnych zdarzeń podczas realizacji zadań i zachodzące między uczestnikami interakcje, pomagają określić, jaki poziom

kompetencji społecznych reprezentuje dany student. Te natomiast często determinują przebieg przyszłej pracy zawodowej artysty. Tutaj także może mieć miejsce autoanaliza przeprowadzona przez każdego ze studentów, która dalej w optymistycznym scenariuszu zdarzeń doprowadzi do dalszej pracy, weryfikacji, doprecyzowania wyłonionej cechy.

Forma pracy zbiorowej przynosi także wartościowy materiał dla nauczyciela, który będąc dobrym obserwatorem, otrzymuje wstępną charakterystykę swoich uczniów. Na tej podstawie może on dobierać kolejne zadania, personalizując je i uwzględniając potrzeby każdego z podopiecznych, wskazywać kolejne kierunki rozwoju. Jest to zadanie niełatwe i złożone, wymagające od nauczyciela szerokiego spojrzenia na temat, zachowania obiektywizmu, a także wiedzy z zakresu psychologii.

Nauczyciel, czyli kto?

Bez wątplenia istotny wpływ na kształtowanie indywidualności artystycznych ma wzajemna relacja nauczyciela i studenta, w naszym przypadku dwóch osobowości artystycznych. Tu warto przytoczyć definicję autorytetu, przyjętą na gruncie pedagogiki, która wskazuje, że jest to:

powszechny szacunek i uznanie, jakim cieszy się dany nauczyciel w swoim środowisku z racji: 1) dużego zasobu posiadanej wiedzy ogólnej i kierunkowej dotyczącej nauczanego przedmiotu, 2) pedagogicznego mistrzostwa przejawiającego się m.in. w umiejętności wdrażania uczniów do samodzielnego myślenia i działania oraz 3) nacechowanego empatią stosunku do podopiecznych, a ponadto 4) ustawicznego doskonalenia swoich kompetencji ogólnych i zawodowych [Kupisiewicz, Kupisiewicz, 2009].

Z powyższego nasuwa się wniosek, jak znaczące są osobowość i kompetencje osobiste nauczyciela dla przebiegu procesu edukacji jego podopiecznych. Niezwykle ważna okazuje się tu umiejętność budowania i utrzymywania relacji ze studentami. Zauważalne dążenie do prowadzenia dialogu, świadomość pełnionej roli, bez narzucania własnych poglądów, widzenie problemów w szerokim i wielorakim aspekcie to zachowania, które wzbudzą obustronne zaufanie i wykreują dojrzałą relację. Stworzenie takich warunków sprzyjać będzie wprowadzeniu studenta w proces odkrywania i zgłębiania bogatych możliwości kreatywnych. Wówczas kierowane do niego informacje zwrotne nie będą odbierane wyłącznie jako krytyczna ocena, lecz posłużą wsparciu rozwoju osobowego.

Dobre praktyki

Wśród dobrych praktyk, które mają regularnie miejsce w pracy ze studentami choreografii i technik tańca oraz musicalu, są konsultacje indywidualne po wyznaczonym okresie nauki. Student ma wtedy czas, aby swobodnie wyrazić swoje obserwacje z minionego etapu kształcenia. Może wspólnie z nauczycielem dokonać krótkiej autoanalizy swoich aktywności

i określić kolejne cele rozwoju, a także wyrazić swoje potrzeby. Podczas takiego spotkania nauczyciel dzieli się wybranymi obserwacjami na temat postępów studenta, sugeruje nowe kierunki działań jego rozwoju artystycznego, wysłuchuje studenta i poznaje jego potrzeby.

W podobny sposób można podsumować dokonania i aktywność studenta wraz z pozostałymi nauczycielami, którzy w danym okresie z nim pracowali. Przybiera to formę spotkania studenta z grupą nauczycieli lub też wspólne obserwacje przekazywane są studentowi po uprzedniej wymianie spostrzeżeń w gronie pedagogów. To drugie podejście wymaga od pedagogów zorganizowania zebrania i omówienia jakości pracy studenta w ramach różnych przedmiotów.

Z odbytych dotąd praktyk konsultowania rozwoju poszczególnych studentów i określania ewentualnych kolejnych etapów odkrywania osobowości młodego artysty wynika, iż obserwacje nauczycieli w przeważającej większości są zbieżne. Na podstawie powyższego spostrzeżenia i własnych doświadczeń autorka jest przekonana, że rozwój indywidualnych cech i artystycznej świadomości jest procesem niezależnym od tego, czy forma zajęć, w których uczestniczy student, jest indywidualna czy grupowa. Jeśli dostrzega on wspólnotę działań nauczycieli akademickich i ma odczucie opieki nad jego rozwojem, wówczas takie harmonijne warunki są jak najbardziej sprzyjające jego postępowi.

Znaczący wpływ na kształtowanie tancerzy czy aktorów musicalowych ma również praca pod kierunkiem różnych choreografów i pedagogów. Jest to skuteczna metoda rozwijania wrażliwości i twórczego potencjału młodych artystów poprzez kontakt z odmiennymi systemami pracy twórczej, różnym podejściem do wyrazu scenicznego, czy posługiwania się językiem ruchu i ciała. Młodzi artyści nie dość, że poznają różnorodne konwencje, to na podstawie tych doświadczeń mogą eksplorować poznane narzędzia kreacji we własnych projektach, czy powierzonych zadaniach. Poza pedagogami łódzkiej Akademii Muzycznej, studenci mają okazję uczestniczyć w warsztatach prowadzonych przez zaproszonych specjalistów, na przykład w ramach przedmiotu warsztat zmienny, czy przy okazji Sesji Naukowo-Artystycznych Akademia Musicalu.

Motywowanie i projekty studenckie

Kolejnym znaczącym sposobem kształtowania indywidualnych postaw twórczych jest zachęcanie do własnych poszukiwań i nabywania nowych doświadczeń. Przykładem takich działań jest mobilizowanie studentów do udziału w konkursach w wybranej dziedzinie.

Innym kierunkiem jest motywowanie do aktywności artystycznej wykraczającej poza wymagania programowe, w której będą mieli możliwość zrealizować swoje twórcze koncepcje, sprawdzić się w nowym działaniu, pokazać publiczności autorskie prace – etiudy taneczne, realizacje sceniczne utworu wokalnego, bez obciążenia wynikającego z konieczności poddania się formalnej ocenie. W tym wypadku wsparcie nauczyciela w postaci opieki artystycznej nad takim przygotowywanym specjalnie projektem pozostaje nadal kwestią ważną.

Przestrzeń do prezentacji studenckich projektów w łódzkiej Akademii Muzycznej to między innymi cyklicznie organizowane Wieczory tańca KIERUNEK->CHOREOGRAFIA, koncerty musicalowe o różnej tematyce przewodniej, a także projekty wideo „Urban Project” i „Muzyczna Around the Lodz” – zainicjowane przez autorkę tego artykułu.

Zdj. 2. Studenci choreografii i technik tańca – projekt „Muzyczna Around the Lodz”¹

Podsumowanie

Proces kształtowania się indywidualności oraz artystycznej świadomości jest długi i złożony. Tak naprawdę dopiero wieloletnie i różnorodne doświadczenia ostatecznie dookreślają artystę. My – nauczyciele musimy pamiętać, że nasi podopieczni znajdują się na samym początku drogi prowadzącej do ich dojrzałości artystycznej. Nie wykazujemy się więc nadmiarem działań, raczej obserwujemy, a czasem pozwólmy się nawet potknąć.

1 Zdjęcie zostało wyodrębnione z materiału wideo „Muzyczna Around the Lodz” część 6, (2019). Autorem cyklicznego projektu z udziałem studentów choreografii i technik tańca jest Agnieszka Łuczyńska, pedagog Instytutu Choreografii i Technik Tańca.

Zdj. 3. Wieczór tańca Kierunek->Choreografia, styczeń 2020 r.
(fot. Tdream Foto - Tomasz Prasał)

Zdj. 4. Studenci musicalu w piosence „Chcesz być Addamsem”,
koncert Karnawał z musicalem, luty 2020 r. (fot. Michał Korbiel)

Zdj. 5. Studenci musicalu w piosence „Mangojerrie i Pumpernikiel”, koncert Karnawał z musicalem, luty 2020 r. (fot. Michał Korbiel)

Bibliografia

- Jędrychowska Barbara (red.) (2017), *Wychowawca, nauczyciel, mistrz. O potrzebie mądrości, autorytetu i cnoty*. Wrocław: Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Kierzkowska-Żuk Ines; Koper Anna (2017), *Indywidualizacja oddziaływań edukacyjnych w założeniach pedagogicznych i współczesnej polskiej polityce oświatowej*. Studia i Prace Pedagogiczne nr 4, Lublin: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie.
- Konarzewski Krzysztof (2011), *Perspektywy indywidualizacji kształcenia. Raport o stanie badań*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
- Kupisiewicz Czesław, Kupisiewicz Małgorzata (2009), *Słownik pedagogiczny*, Warszawa: PWN.
- Lewowicki Tadeusz (1977), *Indywidualizacja kształcenia. Dydaktyka różnicowa*. Warszawa: PWN.

Group classes and the development of individualities of students from the specializations of choreography and musical

ABSTRACT:

The article signals the problem an academic teacher must face while teaching a group class in artistic fields of study. The development of artistic individuality and awareness is a long and complex process, heavily influenced by the relation between a teacher's and student's personality, as well as the use of relevant to the situation, motivational tools. Is such a process likely to be observed while giving classes to a group of students? What factors does it depend on? What does the process of a student's self-discovery rely on in this situation? The author presents her reflections based on the experience gained while working with choreography and musical students at the Academy of Music in Łódź.

KEYWORDS:

individualization, working in a group, teacher's role, development of artistic personalities